POŠTNINA PLAČANA V GOTOVINI.

Štev. 44. V Ljubljani. 18. novembra 1920. Leto LX.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva. — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . 40·— K
pol leta . . . 20·— „
četrt leta . . . . 10·— „
posamezna številka po 80 vin.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 90 vin.
„ „ „ dvakrat. . 80 „
„ „ „ trikrat . . 50 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva štev. 312.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljsk. Tovariša v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.
Poštni čekovni urad št. 11.197.
Reklame tije so proste poštnine.

Iredentai:

Na delo!

Santa Margherita, 10. nov. 1920. Jugoslovanska delegacija je izjavila, da se ukloni diktatu.

Dr. Vesnič: Italija si upa rezati v živo meso Jugoslavije in bo ta čin imel posledice v bodočnosti.

Ljubljana 17. novembra 1920.

V zgodovini je napočila našemu narodu nova doba.

Nahajamo se v popolnoma novem položaju. Prej — razen z beneškimi Slovenci — smo bili vsaj politiško združeni vsi drugi in vsaj v kulturnem kontaktu in v zvezi. Sedaj smo politiško razkosani na tri države, in dva dela naših rojakov sta danes izven naše domovine, poljtiško odtrgana od nas.

Danes je ogrožena tudi kulturna vez s tamošnjimi rojaki in s tem je ogrožena naša narodnost tam.

Naši rojaki onstran državnih mej so danes brez moči na milost in nemilost izročeni tujcu in vrženi v temo narodne odvisnosti in hlapčevanja. In ta tujec, ki tem bo vladal ne pozna prenizkih sredstev za raznarodovanje, on ne pozna in ne priznava manjšinskih narodnosti v svoji državi ne manjšinskega jezika, ne pravic narodne manjšine v uradu in drugje, temmanj v šoli. Socialni čut mu je nepoznan, nacionalna ideja mu je v njegovi državi samo ena, ki se krije edino z državno idejo velike Italije in ki priznava v tej državi samo svojo nacijo in svoj državni jezik. — In enak je Nemec!

Največji zločin so napravili naši delegati v St. Margheriti, da so predali naše rojake popolnoma brezpravne tuji državi, ire niso zasigurali nobenih narodnih manjšinskih pravic: celo tako daleč sega njih greh, da so dali vse orožje iz rok ter priznali v naši državi živečim Italijanom vse manjšinske pravice, celo italijansko državljanstvo v naši državi, da bodo neovirano rovarili kot italijanski državljani proti naši državi na naših tleh. — Enak zločin so napravili naši delegati v Celovcu!

In oni narod, ki je pomagal oropati našo Koroško in nam na neplemenit način podjarmlja milijon naših rojakov, naj postane čez noč naš prijatelj?

Nikdar v naših srcih in tudi ne v srcih našega naroda, dokler ne bo zločin maščevan!

Mislili smo, da bodo ustvarile mir res miroljubne roke in nam dale trajen mir. Toda ta mir je ustvaril le napet položaj in ima danes značaj premirja. Zaman je prelita kri, ker naš narod ni dobil svobode! — Trajen mir bo le tisti, ki bo zgrajen na socialni in nacionalni pravičnosti.

Imperializem in kapitalizem sta zopet zavladala za gotovo dobo let nad človeštvom. Z njima pa je bila vsajena nova kal za boje med narodi, ki bo tekom let tlela in bo naraščala, in krog katere se bo sukala vsa politika bodočih dni, dokler ne napoči dan revanže in ura, da se iznova poizkusi priboriti zmago zahtevam socialne in nacionalne pravičnosti in ugonobiti imperialistični in kapitalistični družabni red.

Francija je čakala na uro revanže od leta 1870 do 1918; Jugoslavija je nastopila isto pot z dnem 10. oktobra proti Nemški Avstriji in z dnem 10. novembra 1920 proti Italiji. Leta bodo pretekla, a ura maščevanja pride!

Odtrgali so slovenskemu narodu skoro do polovice zemlje in do polovice vojakov in jih podjarmili tujcu. Ne pravičnost nacionalna in ne življenska potreba za eksistenco naroda jim ne opravičuje tega dejanja. Kaj pa je ta dragocena zemlja za nas, vemo šele sedaj, ko se definitivno zavedamo, da je nimamo več in da nam je pot po naši zemlji do morske obale, kjer prebiva naš narod, in do zemlje, ki je last naših rojakov, pot do morja — zaprta.

Gospodarske posledice so s tem udarcem za naš narod nedogledne!

In kaj je bilo napravljeno s tem činom? Ustvarjen je bil s tem činom slovenski iredentizem, ki je pričel oživljati s prvim dnem okupacije slovenskega ozemlja, ki danes še živi in klije in ki bo živel vedno bujneje, dokler ne pride dan maščevanja in ne bo krivica narodu maščevana.

V zgodovini slovenskega naroda ne smemo pozabiti sledečih dat: 1866, odcepitve beneških Slovencev; 20. julija 1919, odcepitev Kanalske doline s Trbižem in Zilske doline z Beljakom; 10. oktobra 1920, odcepitev ostalega dela slovenske Koroške; 10. novembra, odcepitev jugoslovanskega Primorja. Kakor bomo slavili državne praznike, dne 29. oktobra narodno osvobojenje in dne 1. decembra narodno ujedinjenje, tako nam imajo biti sveteiši od teh dni spominski dnevi naše iredente, dan 20. julij, 10. oktober in 10. november, katere obletnice imajo biti posvečene iredentistični propagandi in imajo služiti vzbujanju naroda za osvoboditev naših neodrešenih bratov in našega Jadranskega morja.

Slovenska iredenta je zbujena in živi, in če se je lotimo, naj bo resno in vztrajno to delo, ker ni to delo dneva, temveč je delo let in desetletij.

Z dnem poraza ni napočil za nas čas jadikovanja in zvračanja krivde na storilce tega čina, temveč čas resnega in smotrenega dela!

Italija pravi, da se ji je z dnem 10. novembra 1920 uresničil stoletni sen; postavimo si tudi mi delovni program za osvoboditev naših bratov in naše zemlje in vlijmo ta program v vsakega poedinca naše države, od generacije do generacije.

Učiteljstvo! že zadnjič ob koroškem polomu smo zaklicali: Kvišku srca, usoda naših neosvobojenih bratov in oropane zemlje je v naših rokah! Več iredentizma in duha narodne ekspanzivnosti v naše šole!

Delovni program naše iredente naj izražajo sledeče točke:

1. Naše vlade dolžnost je in naših višjih šolskih svetov, da na vsak naroden pritisk v šolstvu na naše rojake v Nemški Avstriji in Italiji reagirajo z enakim pritiskom na nemško in italijansko šolstvo na naši zemlji, poročajo o njem tujim vladam in ga vzdrže toliko časa, dokler se ne odpravijo nasilja in krivice povzročene našim rojakom. To naj tvori jedro naše vnanje šolske politike, ker s tem se daje zaslombo našim narodnim delavcem v neodrešenih krajih.

2. Nobeno šolsko berilo, zemljepisna in zgodovinska knjiga ne sme dobiti aprobacije, če ni zadostno posvečena našim vnanjepolitičnim težnjam in če zadostno ne opisuje etnografično nam pripadajočih krajev, da se lahko nanje opira utemeljevanje našega bodočega vnanjepolitičnega programa z etnografičnega, zgodovinskega, gospodarskega in kulturnega stališča.

Šolska berila naj vsebujejo vse najvažnejše etnografično k nam spadajoče kraje na neodrešenem ozemlju in naj povdarjajo njih narodni, zgodovinski in gospodarski pomen ter njih etnografično pripadnost k nam.

Iz šolskih beril in pesmaric naj ne izostane nobena pesem, ki se nanaša na neodrešeno domovino in neodrešene kraje, in ki pospešuje iredentistične smotre.

3. Vsaka šola imej etnografičen stenski zemljevid, ki bo vseboval etnografično naše ozemlje in vse važnejše kraje neodrešene domovine in kazal naš bodoči vnanjepolitični program in mejo ter bo služil učiteljstvu za oporo in pojasnjevanje naših teženj.

4. V naše učiteljske knjižnice v šolah je uvesti vso literaturo obmejnih vprašanj, propagandne brošure, ki so izšle in še bodo izšle, ter utemeljujejo naše zahteve po osvoboditvi Jadranskega morja in našega naroda izpod tujega jarma z narodnega, zgodovinskega in gospodarskega ozira. Enako je učiteljstvu v uporabo nabaviti vse grafične propagandne karte, ki izidejo ter predstavljajo naša stremljenja v tem oziru. Knjižnice je izpopolniti s statističnimi pripomočki za to propagando.

5. Sestaviti je seznam vseh dosedaj izišlih propagandnih spisov in grafičnih izdelkov, ki služijo v to svrho in se nanašajo na ta vprašanja.

V visokošolskih centrih je otvoriti stalno razstavo vseh naših tozadevnih spisov in grafičnih izdelkov; zbrati in izložiti je pa v njih tudi vse propagandne spise, dokumente in grafične izdelke, ki se jih je italijanski narod poslrževal pri svoji iredentistični propagandi za nadvlado v Jadranskem morju, kajti italijanska propaganda in postopanje pri širjenju osvojevalnih namenov med lastnim narodom in v tujem svetu nam je lahko v vzgled. Izstaviti bi nam bilo tudi šolska berila in sestavke, ki so gojili iredento v italijanskem narodu.

6. Delo učiteljstva je, da posveti temu vprašanju v šoli vso pozornost in vzgoji mladino v tem duhu; da se na svojih zborovanjih posvetuje, ima predavanja in razprave o iredentizmu in pošilja nasvete za propagando; da goji predavanja in širi iredentistično propagando med narodom; da ustanavlja podružnice in širi misel za naša iredentistična društva.

7. Delo učiteljstva je, da vodi kataster našega šolstva in učiteljstva v neodrešenem ozemlju tudi v naprej v ročnem zapisniku; da goji stik z učiteljstvom v neodrešenem ozemlju in vodi šolsko statistiko.

8. Delo Jugoslovanska Matice in drugih iredentistično propagandnih društev pa je, da zalagajo in izdajajo propagandne spise in grafične izdelke ter utemeljujejo naše zahteve in označujejo točen program naših zahtev vnanje politike; da izdajo vse dokumente in zemljevide o naši utemeljitvi jadranskega problema, ki jih je izdelala naša delegacija v Parizu; da založi etnografičen zemljevid za šole; da izda seznam vseh propagandnih spisov, ki se nanašajo na to vprašanje; da zbere vse te spise in tozadevne grafične izdelke našega in italijanskega izvora ter otvori stalne razstave, ki razširjajo obzorje našim iredentističnim delavcem.

9. Največje in najnujnejše naše delo pa je delo za notranjo konsolidacijo države in delo na vzgoji močne državotvorne generacije, ki bo zmožna dajati državi moč, da bo uresničila naš sen in naš program in nam osvobodila Jadransko morje, naše neodrešeno ozemlje in naše neodrešene brate.

Poleg te notranje propagande nam pa preostaja tudi vnanja propaganda med neodrešenimi brati. Le od močne notranje propagande bodo živeli in črpali moč naši neosvobojeni bratje.

Tako bo postal sedanji iredentistični program posameznikov s propagando narodni program in ko bodo prožeti vsi državljani z njim postane državni program, ki je dne 10. novembra t. l. prinesel Italiji zmago njih stoletnega dela na iredentistični propagandi za osvojitev Jadranskega morja in osvojitev podjarmljenega našega ozemlja, katero zmago dela so bili primorani pripoznati tudi naši delegati že prvi dan pogajanj, dne 10. novembra v Santi Margheriti.

Albin Spreitz:

Beseda o konstituanti in o našem stanovskem udruženju.

Stojimo tik pred volitvami v konstituanto, ki bo dala naši ujedinjeni domovini ustavo in določala za dališo dobo smeri ustavnega življenja. Iz stanovskega vidika bi morda kdo dorekel, da nas kot stan volitve ne smejo tangirati, kajti komu naš poedinec odda glas in za kogar delule, je njegova osebna politična briga. Mislim, da smem globlje poseči in izgovoriti tudi v stanovskem listu o predstoječih volitvah.

V kolikor nam glasila raznih strank razodevajo, se vrše predpriprave k volitvam zelo temeljito, prevdarno in ne glede na razpalijenja strasti množicam s povdarkom na modernost socialnih programov pri vseh strankah. Vsaka stranka povdarja, da je njen program moderen, kulturno in znanstveno neoporečen. Ima tudi vsaka stranka v svojih vrstah odlične strokovnjake, ki potrjajo neoporečnost programa in svetovnega nazirania. Ker kot stan ne poznavamo upravičenosti tega ali onega političnega nazirania in nas presoja istega ne sme tangirati, se smemo izražati le odnosno na zadržanje strank napram šoli in učiteljstvu.

Gre predvsem za iskrenost strank, v kolikor pomagajo dvigati prosveto navzgor. Kaj pomagajo napredni programi, če potem ljudski zastopniki delujejo povsem drugače, kot so obetali za vabo, da jim kot nosilci najširše ljudske prosvete pomagamo do krmila

Dosedanje žalostne izkušnje so nam pokazale, koliko smemo zaupati i tem i onim. Previdnost je mati modrosti! Ne zabimo tega reka in ne stopajmo kot organizatorji raznih strank preočividno v ospredje. Ne glede na to, da razpalimo vse grde strasti v narodu in v nas samih, nam gotovo nasprotujoče stranke, ki morda proti našemu pričakovanju zavladajo, škodujejo v vsakem oziru tako, da obdrži Ivan Cankar z remek-deli »Hlapci« in »Martin Kačur« še za dolgo dobo!

Ne pravimo, da bi mogli ignorirati volitve. Tega ne moremo, ker smo kot del naroda in v njegovi sredi tudi v političnem valovanju in imamo interes kakor vsak stan, v smislu našega odgovornega zvanja, še poseben, na oblikovanju državnega in socialnega ustroja. Kar tvori našo imenitno dolžnost je da razlagamo in poučujemo volilcem, če pridejo po nasvet, programe in ustroj raznih strank brez — kritike! Tako se izogibamo zamer v političnih strankah opredeljenega naroda in